

Praktijktuin biologische fruitteelt start dit voorjaar

Een groep gangbare fruitteelters wil de komende jaren ervaring opdoen met biologische bedrijfsvoering. Voor deze proef stelt biologisch fruitteeler William Pouw een perceel van zijn bedrijf beschikbaar. Met de opgedane kennis wil de telersgroep de bedrijfsvoering verbeteren en een eventuele keuze voor omschakeling goed onderbouwen.

Veel fruitteelters vinden dat er nog te veel technische en economische onzekerheden zijn om de stap naar biologische fruitteelt te zetten. Dit blijkt onder meer uit een eerder gehouden praktijkverkenning in de sector. Maar terwijl de ondernemers wachten met de beslissing biologisch fruit te gaan telen, willen zij wel meer kennis en ervaring opdoen over biologische teelthandelingen en biologische bedrijfsvoering. De telers verwachten veel te kunnen leren van biologische bestrijdingsmethoden. Zo hopen zij onder meer de milieubelasting in de gangbare fruitteelt verder omlaag te brengen.

Vooruitstrevende leerwijze

Nieuw aan de proef is dat de telersgroep in grote mate zelf uitmaakt hoe

zij het budget besteedt. Het beschikbare geld is vooral bestemd voor de kennisuitwisseling tussen telers, onderzoekers en voorlichters. Op deze manier organiseert de telersgroep haar eigen leerproject in grote mate zelf. De deelnemende telers moeten ook zorgen voor een goede doorstroming van kennis naar de sector.

GLTO en NFO staan volledig achter deze nieuwe wijze van ervarend leren. Behalve kennis die bij deze vakorganisaties beschikbaar is, kan de groep ook kennis van buiten de provincie binnenhalen, bijvoorbeeld via biologische telers, onderzoekers en voorlichters die veel weten van andere projecten in het land. Ze kunnen verder besluiten praktijkproeven uit te voeren op het perceel

dat biologisch fruitteeler William Pouw beschikbaar stelt voor de proef. Zo kunnen de telers in de praktijk meer duidelijkheid krijgen over bepaalde vraagstukken, zoals over het inzetten van schurftresistente rassen, de afzet van biologisch fruit en de kwaliteit van geoogst fruit.

De aanpak van de praktijktuin biologische fruitteelt is al met al vooruitstrevend. Het doel is alle kennis en ervaring maximaal te benutten, voor de individuele ondernemer zelf en voor de sector. Op het gebied van ervarend leren en de organisatie hiervan biedt LaMi de groep ondersteuning aan. Er is nog plaats voor enkele fruitteelters. Heeft u belangstelling? U kunt zich opgeven met de bon op pagina 4. ■

GUY ACKERMANS

Biologisch fruitteeler William Pouw plant appelbomen op het perceel van de biologische praktijktuin.

Bezoek de demonstratiedagen duurzame maïsteelt

Ook dit jaar worden in heel Utrecht demonstratiepercelen voorjaars- en drijfmestrijenbemesting aangelegd. Vanwege de MKZ-crisis waren in Oost-Utrecht vorig jaar geen demonstratiepercelen te realiseren. Vandaar dat dit deel van Utrecht dit jaar extra aandacht krijgt.

In West-Utrecht heeft u ook een goede reden om een demodag te bezoeken. Hier wordt voor de eerste keer drijfmestrijenbemesting uitgevoerd met behulp van sleepslangen. Een primeur in Nederland! Ook van buiten de pro-

vincie is belangstelling. Zo gaat Praktijkonderzoek Veehouderij op de Wai-boerhoeve in Lelystad praktijkproeven uitvoeren met dit nieuwe bemestingsysteem.

Voor de demonstratiedagen kunt u terecht bij:

- Henk Davelaar, Heetvelderweg 5 in Leusden: drijfmestrijenbemesting met tank op maandag 1 juli 2002, van 10.00 tot 12.00 uur.
- Johan Verbeek, Ubbeschoterweg 10, Renswoude: drijfmestrijenbemesting met tank op maandag 1 juli 2002, van 14.00 tot 16.00 uur.

- Jan Rauw, Cuneraweg 125, Rhenen: drijfmestrijenbemesting met tank op dinsdag 2 juli 2002, van 10.00 tot 12.00 uur.

- Anton Nap, Mijzijde 105, Kamerik: drijfmestrijenbemesting met sleepslangen op donderdag 4 juli 2002, van 10.00 tot 12.00 uur.

- Gebr. Gerards, Blokland 52, Montfoort: drijfmestrijenbemesting met sleepslangen op donderdag 4 juli 2002, van 14.00 tot 16.00 uur.

- Ko van Eck, Leemkolkweg 10, Werkhoven: perceel met drijfmestrijenbemesting met sleepslangen + perceel waarbij is bemest met sleepslangen

en ondergewerkt met een rotorkoepel in één werkgang op vrijdag 5 juli 2002, van 10.00 tot 12.00 uur.

Zet de data alvast in uw agenda of op de kalender! Er wordt ook een demo georganiseerd in Rhenen in samenwerking met de VVB Zuid-Oost-Utrecht. Op een maïperceel wordt op drie verschillende manieren het onkruid bestreden: gangbaar, geïntegreerd en mechanisch. Daarnaast komt er een demo in de Langbroekerwetering met een gewasgeleide schoffel in een maïperceel. Plaats en tijd worden nog bekendgemaakt. ■

Aanjager in vogelvlucht

Praktijktuin fruitteelt

De boer en de kunstenaar

Windkering in de fruitteelt

Gras onderzaaien bij maïs

Succesvolle projecten in 2001

Met deze Aanjager ontvangt u tegelijk het verkorte jaarverslag van 2001. Door de MKZ-uitbraken begin 2001 startten veel projecten moeizaam. Desondanks zijn veel goe-

de resultaten geboekt. Een paar hoogtepunten zijn: de start van de kennisconsulent, nieuwe inzichten bij duurzaam geteelde voedergewassen, milieuwinst met MLHD, verdergaande ontwikke-

lingen in de biologische veehouderij, mogelijkheden voor mestafzet en kennis van biologisch bestrijden en milieubewust water geven in de fruitteelt. ■

Nieuwe ronde, nieuwe kansen

De verkiezingen zijn net achter de rug en waarschijnlijk zullen weinig mensen in de land- en tuinbouw het betreuren dat er een nieuwe minister van Landbouw komt. Brinkhorst heeft zich nogal eens minder goed uitgelaten over de sector. Maar er zijn ook lichtpuntjes: volgens deze ex-minister is het mestoverschot 'van een meter dik' over de gehele provincie Utrecht gereduceerd tot nul.

En de sector heeft meer bereikt. Zo werd een aantal jaren geleden op diverse stikstofproefbedrijven nog onderzocht hoeveel kunstmest boeren konden strooien om extra groei te verkrijgen. Ondertussen hebben velen van ons de stikstofgift met meer dan de helft gehalveerd. Ook het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is afgenomen. Redenen om te blijven investeren in kennis en duurzaamheid.

De provincie Utrecht en de GLTO willen LaMi verder uitbouwen en verbreden door bijvoorbeeld projecten voor zorgboerderijen, natuurbeheer en gebiedsplannen te ondersteunen. Maar LaMi is geen doel op zich. Ook na een 'financiële injectie' moeten projecten kunnen doorgaan, anders wordt geld weggegooid. Daarom moeten wij als totale landbouw blijven werken aan betere structuren. Hopelijk zal de zon weer gaan schijnen voor

de land- en tuinbouw met de vorming van een nieuw kabinet. Een nieuwe ronde betekent nieuwe kansen!

Henk Davelaar, bestuurslid LaMi

Vliegende start voor stichting Kromme Rijnstreek Terecht Anders

Boer en kunstenaar slaan handen ineem

De naam van de stichting Kromme Rijnstreek Terecht Anders wekt op het eerste gezicht wat bevreemding, maar blijkt de lading bij nadere beschouwing uitstekend te dekken. Want nooit eerder sloegen agrariërs en kunstenaars in de Kromme Rijnstreek zo zelfbewust de handen ineem.

Het zijn spannende dagen voor de bestuursleden van de stichting Kromme Rijnstreek Terecht Anders. Op woensdag 8 mei 2002 wordt de ambitieuze kunstroute 'Lijnen in het landschap' geopend. 'De informatievoorziening rond het kunstproject wordt voor het eerst verzorgd door de VVV Wijk bij Duurstede', legt boerin Marianne van Bennekom (41) uit. 'We hopen de komende drie jaar een professionele medewerker te bekostigen. GLTO heeft financiële bijdrage toegezegd, we wachten nog op het antwoord van de provincie Utrecht. Deze man of vrouw zal vanuit het VVV-kantoor in Wijk bij Duurstede 3,5 dag per week de arrangementen in goede banen gaan leiden.'

Witte vlek

Twee jaar geleden stond van Bennekom aan de wieg van Terecht Anders. 'Ik vond het al een tijd raar dat de Kromme Rijnstreek op het gebied van agro-toerisme eigenlijk nog een witte vlek was, ondanks de aanwezigheid van veel landschappelijk schoon en cultuurhistorie. Bovendien barst het gebied van de agrarisch ondernemers met een mooi, levensvatbaar bedrijf en een goed verhaal.' Zelf afkomstig uit een kunstzinnige familie, besloot Van Bennekom heel bewust een artistieke meerwaarde mee te geven aan Terecht Anders. Via dorpsgenoot Agnes de Kok (45), dochter van een veevoerhandelaar en beeldend

kunstenares, werden vlot contacten gelegd met gerenommeerde kunstenaars, galeries en ateliers in de Kromme Rijnstreek. 'Boeren en kunstenaars hebben veel gemeen,' vindt De Kok. 'Ze moeten vaak tegen de klippen op werken, geloven in wat ze doen en stoppen hun hele ziel en zaligheid in het eindresultaat.'

Unieke arrangementen

Dankzij de samenwerking tussen boeren en kunstenaars kunnen groepen van minimaal twintig personen bij stichting Kromme Rijnstreek Terecht Anders kiezen uit unieke arrangementen, bijvoorbeeld 's ochtends een bezoek aan een kaasboerderij, tussen de middag een picknick met louter streekeigen producten en 's middags een workshop aquarelleren.

'Vooral de picknicks met streekeigen producten lopen heel goed', zegt Van Bennekom. 'In het startjaar verzorgden we driehonderd picknickmanden en vorig jaar waren dit er al zeventhonderd.' Met een professionele medewerker aan de telefoon, bestuurlijke ondersteuning van LaMi-projectcoördinator Marieke Leentvaar en serieuze interesse van het Mercure Hotel in Bunnik voor de streekeigen producten van de Terecht Anders-boeren, ziet de toekomst van de stichting er rooskleurig uit. 'Het is in betrekkelijk korte tijd gelukt om de Kromme Rijnstreek op de kaart te zet-

Marianne van Bennekom (links) en Agnes de Kok bij het schilderij dat twee jaar geleden werd gemaakt bij de officiële start van de stichting Kromme Rijnstreek Terecht Anders.

ten als een artistieke en agrarische oase in Utrecht', concludeert Van Bennekom. 'Als we er ook in slagen de stichting in de komende jaren verder te professionaliseren, hebben de deelnemende boe-

ren en kunstenaars er een duurzame bron van neveninkomsten bij. Bovendien wordt de kloof tussen boeren en burgers dankzij Terecht Anders steeds kleiner.' ■

Niet storen!

Marianne en Gé van Bennekom hebben in Schalkwijk een veehouderijbedrijf met 50 melkkoeien, 40 stuks jongvee en 175 fokzeugen. De boerderij ligt aan de kunstroute die – mede dankzij de overvloedige aandacht in de media – de komende maanden vele duizenden belangstellenden zal trekken. Het billboard van acht bij tien meter wordt ongetwijfeld een van de blikvangers van het 'Kunst bij de boer-project'. De boodschap van de kunstenaar voor de vele voorbijgangers bestaat uit twee levensgrote woorden: NIET STOREN!

Kromme Rijnstreek Terecht Anders boordevol ideeën

LaMi gaat zich in 2002 behalve met landbouw ook bezighouden met recreatie en toerisme, natuur en landschap, zorg en marktgericht denken. Een van de eerste acties is de samenwerking tussen LaMi en de stichting Kromme Rijnstreek Terecht Anders.

Kromme Rijnstreek Terecht Anders ontwikkelt en verzorgt arrangementen op agrarische bedrijven in verschillende sectoren. De stichting is actief op het gebied van fietsroutes, rondleidingen, vermarkting van streekproducten en het (mede)organiseren van evenementen, zoals het kersfestival en de beeldenroute 'Lijnen in het landschap'. LaMi-coördinator Marieke Leentvaar ondersteunt het bestuur van stichting

Kromme Rijnstreek Terecht Anders bij het ontwikkelen van een toekomstvisie. De stichting wil de communicatie met haar leden versterken en hen meer gaan betrekken bij activiteiten. Daarnaast maken stichtingsbestuur en LaMi zich sterk voor extra financiering om het arrangementenbureau van de stichting verder te professionaliseren. Kijk voor meer informatie op: www.terechtanders.nl. ■

Initiatieven delen

Wilt u uw innovatieve ideeën graag uitwerken met andere boeren en tuinders? GLTO nodigt haar leden hiertoe uit in het kader van het fonds Ontwikkeling Duurzame Land- en Tuinbouw. Doel van dit fonds is het versterken van de positie van boeren en tuinders in de keten en in hun omgeving. Ook uitgewerkte plannen kunt u rechtstreeks indienen bij het fonds. Voorwaarden: er moet sprake zijn van samenwerking tussen boeren en tuinders en van gezamenlijke investeringen. GLTO-leden in Utrecht kunnen terecht bij LaMi. (Zie de bon op pagina 4).

Starten met professionele huisverkoop

Wat is er nodig om te starten met verkoop aan huis? Heeft u hier tijd voor? Ligt uw bedrijf langs een fiets- of wandelroute, een veerpont of een andere karakteristieke plek? Met deze vragen startte vorig jaar de LaMi-cursus 'Op weg naar de boerderijwinkel'.

In deze cursus werkten de deelnemers van verkoopstrategie naar concreet actieplan. De strategie die een ondernemer kiest, hangt onder meer af van zijn of haar ondernemersstijl en de ligging van het bedrijf. De gekozen aanpak varieerde van een 'Aldi-formule' tot het concept van een luxe delicatessenwinkel. Uitgebreid werd ook stilgestaan bij marketing en presentatie. Vragen hierbij waren: Met wie kunt u samenwerken en waar kun u nieuwe ideeën opdoen? Is de folder nog up-to-date of is de tijd rijp voor een klantenonderzoek? Een beeldmerk vergroot de herkenbaarheid van het bedrijf. Veel zuivelboerderijen hebben als beeldmerk een koe of een geit, met de naam van het bedrijf.

Bij voldoende belangstelling start LaMi een nieuwe cursus. Bent u geïnteresseerd? Geef uw naam door met de bon op pagina 4.

Omgaan met ambtenaren

Bij plannen voor verkoop aan huis of een ander vernieuwend idee heeft u de medewerking nodig van ambtenaren. Helmer Wieringa van Land&Co werkt veel met ambtenaren, boeren en tuinders. Zijn advies: 'Breng uw plannen met enthousiasme en benadruk het belang hiervan voor de gemeente. Uw eigen houding en benadering is hierbij van groot belang. Laat u niet afschrikken door de eerste reactie van een ambtenaar. Bedenk dat u vast niet de eerste bent die met een mooi idee komt.' In de praktijk ontvangen ondernemers wel eens een voorovereenkomst. Dit is een korte brief waarin u onder voorwaarden medewerking van de gemeente krijgt toegezegd voor uw plannen. ■

Fruitteler Kees Diks kiest ligusterhaag als windkering

Meerdere vliegen in één klap

Conform het Lozingenbesluit moeten fruitteilers de emissie van gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlaktewater reduceren met een vanghaag als ze niet kunnen werken met een tunnelspuit. Met zijn keuze voor een haag van ligusters slaat fruitteler Kees Diks (34) in Schalkwijk meerdere vliegen in één klap.

Monumentale boerderijen, eigenwijze knotwilgen, uitgestrekte weilanden, kleurige boomgaarden... Op een zonnige voorjaarsdag in de rustieke Kromme Rijnstreek lijkt de stad verder weg dan ooit. 'Vergis je niet,' benadrukt Diks. 'De bebouwing van Houten komt steeds dichterbij.' De fruitteler maakt zich zorgen over de snelle afname van het agrarische areaal. 'Hoe minder boeren en tuinders er zijn, hoe lastiger het wordt om agrarisch onderzoek, voorlichting en onderwijs op een hoog niveau te houden. En ook aan de verschraving van het bestrijdingsmiddelenpakket kun je zien dat de land- en tuinbouw langzamerhand wordt uitgehold. Middelen die in het buitenland gewoon verkrijgbaar zijn, komen in Nederland niet op de markt. Niet omdat ze hier verboden zijn, maar omdat het voor fabrikanten als Bayer en BASF niet meer rendabel is een toelating aan te vragen.'

Geen klaagzang

Aan middelen die nog wel mogen worden gebruikt, wordt paal en perk gesteld door het dwingende overheidsbeleid. Tekenend voor de ondernemerszin en de inventiviteit van Diks is dat hij zich niet laat verleiden tot een klaagzang over hardnekkige plagen, zoals roestmijt en bloedluis. Hij praat veel liever over de 'meerdere vliegen in één klap' die hij slaat met de ligusters die hij onlangs heeft geplant. Deze alternatieve windkering vloeit voort uit het Lozingenbesluit, dat onder meer moet

leiden tot een forse reductie van de emissie van gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlaktewater. 'Fruitteler kunnen onder meer kiezen voor de aanschaf van een driftarme tunnelspuit, maar voor mij is dat geen optie', legt Diks uit. 'Ik heb hele oude fruitopstanden op mijn bedrijf, zoals het perenras Doyenne du Comice. Dat werd 35 jaar geleden aangeplant. Bij deze opstanden kan ik door de hoogte van de bomen en het toenmalige V-haag-plantsysteem geen tunnelspuit gebruiken. Ik heb daarom een oplossing gekozen waarbij ik de huidige dwarsstroomspuit kan blijven gebruiken.'

Biologisch en chemisch

Geheel in de lijn van het Lozingenbesluit heeft de Schalkwijker de leemten in de vanghagen rond zijn percelen opgevuld. 'Op 1.200 meter na zijn de drie boomgaarden al van het oppervlaktewater afgeschermd door hagen van zwarte elsen en coniferen. De leemten heb ik bewust opgevuld met ligusters, een inheemse heester die jaarrond in het blad blijft zitten. Hierdoor is de haag een prima overwinteringsplaats voor nuttige insecten als de sluipwesp en de roofwants.'

In het kader van het LaMi-project 'Biologische bestrijding perenbladvlo' heeft Diks veel ervaring opgedaan met de inzet van roofwantsen. 'Ik ben een geïntegreerde fruitteler. Waar mogelijk kies ik voor een biologische aanpak. De perenbladvlo kun je goed bestrijden

Kees Diks bij zijn ligusterhaag: 'Wat ik biologisch kan doen, doe ik biologisch.'

met behulp van roofwantsen. Vruchtboomkanker blijf ik echter bestrijden met chemische middelen op carbendazim-basis, bij gebrek aan een effectief

biologisch alternatief. Dat mag, want mijn percelen zijn rondom omringd door vanghagen en ik voldoe aan de overige voorwaarden. ■

Zicht op gezonde fruitteelt

Kees Diks heeft in Schalkwijk een bedrijf met 4,5 hectare appels en 7 hectare peren. De Utrechtse fruitteler heeft een heldere kijk op de sector. 'Het klimaat in Nederland is uitstekend voor perenteelt. Het aantal appelrassen zal echter worden gereduceerd tot twee of drie: Elstar, Jonagold en wellicht Cox.' Om deze reden is Diks van plan volgend jaar 0,5 hectare appels te vervangen door peren. Op zijn Eurep-GAP-gecertificeerde fruitkwekerij past hij uitsluitend selectieve chemische middelen toe. Waar mogelijk kiest de fruitteler voor een biologische oplossing.

Minder spuiten door goed waarnemen

Goed waarnemen kan helpen het aantal bespuitingen tegen roze appelluis en appelbloedluis in appel terug te dringen, zo ervoeren zeven Utrechtse fruitteilers. Met de gegevens van bemonsteringen wisten zij het bestrijdingstijdstip preciezer vast te stellen. Minder spuiten betekent minder uitspoeling en residuen en lagere bedrijfskosten voor de teler.

De betrokken telers hadden eerder een cursus gevolgd in het waarnemen van ziekten en plagen. Zij wilden hun kennis verder bijspijkeren en kwamen met het idee voor intensieve begeleiding in hun eigen boomgaard. De groep ging in februari 2000 van start onder begeleiding van Entomoloog Jaap Woets. Doel was het terugdringen van het aantal bespuitingen door goed waarnemen en monstren. De twee jaar durende proef werd gefinancierd door LaMi en het Productschap voor de Tuinbouw en uitgevoerd door adviesbureau ETC Ecoculture in Leusden.

Nauwkeurig bemonsteren

Handel en voorlichting adviseren telers in het algemeen niet te lang te wachten met het bestrijden van roze appelluis en appelbloedluis vanwege de grote overlast. Vaak wordt een bespuiting met Pirimor al uitgevoerd voordat de plaag

is vastgesteld in de eigen boomgaard of het betreffende perceel. Door nauwkeurig vast te stellen wanneer een plaag in lichte mate toeneemt of mogelijk stabiel blijft kan de teler het tijdstip van bestrijden preciezer vaststellen. Zo kan hij overbodige bestrijdingen voorkomen.

Toch overbodige bespuitingen

Uit de totaaltelling van bespuitingen in 2000 met Pirimor en Admire blijkt dat eenderde van deze bespuitingen geen effect had. In 2001 werd in totaal minder vaak gespoten met deze middelen. Dit komt niet alleen door een lagere infectiedruk van roze appelluis in Nederland, ook werd vaker bemonsterd dan in 2000. Verder hebben telers en begeleider vaker overlegd. Toch bleek ook nu tweederde van het totale aantal bespuitingen overbodig te zijn. Tegen appelbloedluis werd in 2000 zes keer gespoten in vijf aangetaste kern-

percelen, in 2001 vier keer. Er zijn geen aanwijzingen dat het verloop van de aantasting tussen beide jaren verschilt was. Dat tegen dit insect in 2001 minder bespuitingen nodig waren, komt onder meer doordat de oorworm *Aphelinus malis* flink huis hield op bloedluishaarden.

Rationele afweging

Het belangrijkste resultaat van de proef is dat de telers een meer rationele afweging maakten over het juiste tijdstip van bestrijden. Dit was mogelijk door de vele beschikbare gegevens van bemonsteringen en door goed overleg tussen teler en begeleider. ■

Kennis als wapen

Het aantal bespuitingen tegen roze appelluis en rode bloedluis in appels kan verminderen door een intensieve en vakkundige begeleiding bij de bemonstering. Samenwerking met opleidingsinstellingen kan hiervoor een goede optie zijn. De inzet van ervaren studenten werkt kostenbesparend en verder kunnen de telers een bijdrage leveren in de kosten, omdat zij minder middelen zullen gebruiken. Tot slot is verspreiding van kennis over goed waarnemen en bemonsteren van groot belang voor een schoner milieu.

Met de bon op pagina 4 kunt u een uitgebreid onderzoeksverslag opvragen bij LaMi.

Fotowedstrijd: Zó mooi is ons agrarisch landschap

Ter gelegenheid van de nieuwe website organiseert LaMi een fotowedstrijd met als thema 'Zó mooi is ons agrarisch landschap'. De ingezonden foto's moeten iets laten zien van de inzet die boeren en tuinders plegen om het mooie Utrechtse landschap in stand te houden. Denkt u aan boerde-

rijen, weilanden met koeien, bloeiende slootkanten en houtwallen, maar ook aan foto's van ploegen, bemesten of oogsten, het knotten van wilgen of het markeren van een vogelnest. Een deskundige jury van LaMi-bestuursleden kiest de winnende foto. De winnaar krijgt een leuke prijs. ■

De spelregels zijn

- Alle Utrechtse agrariërs en hun gezinsleden mogen deelnemen.
- Deelnemers kunnen foto's en digitale foto's (JPEG-formaat) opsturen, geen dia's.
- Deelnemers gaan akkoord met plaatsing van de foto's op de LaMi-site.
- De foto's moeten vóór 1 augustus 2002 binnen zijn bij LaMi.

Wie neemt de mooiste foto van agrarisch Utrecht?

Interesse? Vul de bon in!

Als u interesse heeft in een van de omschreven activiteiten in deze Aanjager, stuur dan deze bon in een envelop naar LaMi, Antwoordnummer 6001, 3730 VB De Bilt. Een postzegel is niet nodig.

Naam: _____

Adres: _____

Woonplaats: _____

Telefoon: _____

Fax: _____

E-mail: _____

Ik heb belangstelling voor:

- O deelname aan de Praktijktuin biologische fruitteelt
- O cursus Op weg naar de boerderijwinkel
- O het Fonds Ontwikkeling Duurzame Land- en Tuinbouw
- O het onderzoeksverslag roze appelluis en appelbloedluis
- O subsidie voor gras onderzaaien bij maïs

Overige activiteiten:

- O subsidie voor een mineralenplan
- O subsidie voor een omschakelingsplan

U kunt zich ook telefonisch of per e-mail opgeven.
Telefoon: (030) 221 96 04. E-mail: lami@glto.nl.

LaMi op internet

De nieuwe website van LaMi is een feit. Op www.lami.nl vindt u informatie over de werkwijze en de projecten van LaMi. De inhoud van de LaMi-site wordt regelmatig ververs, dus meerdere malen kijken loont. Studiegroepen kunnen een eigen pagina krijgen, die zij gemakkelijk zelf kunnen bijhouden. Voor de toekomst zijn er plannen voor een e-mailservice. Dan komen relevante nieuwtjes direct in uw mailbox. ■

Subsidie voor gras onderzaaien bij maïs

Maïstelers kunnen de uitspoeling van mineralen beperken en de hoeveelheid organische stof in de bodem vergroten door gras onder te zaaien bij maïs. Doe dit vlak voordat de maïs de bodem volledig bedekt. Als grassoort voldoet Italiaans raaigras. Dit gras is na de oogst van maïs bruikbaar als voedergras. Het onderzaaien kan gebeuren in één werkgang, in combinatie met een mechanische onkruidbestrijder, bijvoorbeeld een wiedege of schoffel. Als het gras half maart wordt ondergevoerd, kunt u 25 kg N per hectare van het bemestingsadvies aftrekken. De

hoeveelheid minerale stikstof in de bodem is gemiddeld wel 10 kg per hectare lager, omdat deze stikstof is opgenomen door het gras. Het nettovoordeel komt dan uit op ongeveer 15 kg N per hectare. Als u met het onderzaaien van gras bij maïs aan de slag wilt, kunt u een subsidiebedrag van 70,- per hectare krijgen voor maximaal 3 hectare. De subsidie is bestemd voor maïspcelen op zandgrond en geldt niet voor percelen die zijn opgegeven voor de LaMi-subsidie op drijfmestrijenbemesting. U kunt zich aanmelden met de bon op deze pagina. ■

Grote inkomensverschillen door mineralenmanagement

Verskil in ondernemerschap leidt tot grote verschillen in saldo en ook in inkomen, zo constateert de GIBO-groep. De verschillen in saldi ontstaan vooral door voerkosten en overige kosten. De opbrengsten liggen minder ver uit elkaar. Mineralenmanagement versterkt dit effect nog. Ondernemers die erin slagen met relatief weinig kunstmest veel en kwalita-

tief goed ruwvoer te telen, zijn in het voordeel. Zij besparen kunstmest, krachtvoer én mestafzetkosten. Cruciaal hierbij zijn een goede benutting van eigen organische mest en goed graslandmanagement. Met een hoger saldo kunnen de ondernemers meer investeren in melkquotum. Het bedrijf kan dan harder groeien, waardoor het inkomen sterker stijgt. ■

Bezoekers tevreden over biologische markt

LaMi ondersteunt activiteiten die de markt voor biologische producten vergroot. Voorbeelden hiervan zijn biologische catering in bedrijfsrestaurants en de actie 'Koop Groen, Natuurlijk doen' in Amersfoort en Leusden eind 2001, waar biologische producten onder de aandacht werden gebracht. Het winkeland

publiek reageerde overwegend positief. In een enquête onder de bezoekers van de biologische markt gaf 67 procent aan redelijk tevreden te zijn over het assortiment op de markt en is 90 procent tevreden over de kwaliteit van de aangeboden producten. 86 procent ziet het liefst een regelmatig terugkerende markt. ■

Colofon

Aanjager is een uitgave van LaMi Utrecht. De krant wordt verzonden aan alle boeren en tuinders in Utrecht.

LaMi Utrecht
Arjan Vriend
Telefoon (030) 221 96 04
Postbus 77
3730 AB De Bilt
internet: www.lami.nl
e-mail: lami@glto.nl

Redactie
Cees de Geus, Marijke van Oostende,
Marcel Vijn

Eindredactie
Maud van der Woude Tekstwerk,
Groningen

Productie
Roodbont Communicatie
& Journalistiek, Zutphen

Vormgeving
Heijdens Karwei,
Amsterdam